

4. SNR bude vo svojej činnosti postupovať v dorozumení s č.-sl.² vládou a celým zahraničným odbojom, ktorých prácu na medzinárodnom a vojenskom poli uznáva a ju podporuje.

II. Tu sdrúžené smery a složky dohodly sa na týchto zásadách:

1. Želáme si, aby národ slovenský a národ český, ako najpríbuznejšie slovanské národy, utváraly ďalšie svoje osudy v novej Č-SR, spoločnom to štáte Slovákov a Čechov a na podklade princípu rovný s rovným.

2. Želáme si úzku spoluprácu so všetkými slovanskými štátmi a národmi, menovite so SSSR, v ktorom vidíme záštitu slobodného života a všestranného rozmachu malých národov vôbec a slovanských zvlášť.

3. Budúca Č-SR má viesť svoju zahraničnú politiku v duchu týchto zásad a preto sa má na poli zahraničnopolitickom a vojenskopolitickom opierať o SSSR.

4. Vnútorne usporiadanie budúcej Č-SR má byť demokratické, majú sa však vykoreniť všetky tendencie fašistické, rasistické, totalitné a také, ktoré budú v rozpore s týmito zásadami. V tomto duchu má byť vnútorný politický režim pevne vedený, pritom však demokratický. Je potrebné vystríhať sa omylom a chybám v minulosti.

5. Myšlienku demokracie treba preniesť a prehĺbiť i na pole hospodárske a sociálne tak, aby rozdelenie národného dôchodku medzi všetko obyvateľstvo bolo čo najrovnomernejšie a aby život každého občana bol ľudsky dôstojný.

6. Kultúra, školstvo a výchova majú byť vedené spomenutými zásadami. Zachovaná má byť sloboda náboženských vyznaní, vylúčený má však byť vplyv cirkví na smer a vedenie štátu.

7. O definitívnej úprave týchto otázok rozhodnú — a to menovite o ústavnoprávnej úprave pomeru slovenského národa k národu českému — so slovenskej strany výlučne slobodne zvolení (určení) zástupci slovenského národa.

Pravda, 12. 9. 1944, čís. 3. Z článku „Z revolučného archívu“.

[6]

1944, leden. Čechy. — *Provolání ilegálního Ústředního výboru¹ Komunistické strany Československa k zesílení boje proti okupantům v poslední rozhodující bitvě. „Mobilisujme... neprodleně všechny síly lidu k útoku! Všichni na svá bojová místa!“*

Přichází čas k úderu.

Spojenci dělají všechny přípravy k rozhodnému nástupu proti něm. fašismu: Rudá armáda pronikla již přes polské hranice a přibližuje se k hranicím Rumunska a západní velmoci připravují už účinný zásah na evropskou pevninu. Anglo-sovětsko-americká koalice chystá a organizuje úder se všech stran.

V nastávající nejtěžší a rozhodující bitvě sehraje jednu z nejdůležitějších úloh týl něm. faš. imperialistů. Na nás, Čechy a Slováky, připadá tedy nejzodpovědnější úkol. I my stojíme ve

² V dokumentech z okupace, zvláště v dokumentech domácího odbojového hnutí, se někdy objevoval termín „česko-slovenský“. Vedení KSČ neustále zdůrazňovalo, že nevyřešená národnostní otázka, zejména otázka poměru českého a slovenského národa, byla jednou z příčin Mnichova a že proto osvobozená republika musí být budována sice jako stát jednotný, ale na základě plné rovnoprávnosti obou národů. Proti představitelům buržoazní linie, kteří neustále zdůrazňovali fixní ideu jednotného „československého národa“, snažili se představitelé ilegální KSČ používáním rozdělovacího znaménka v termínu „česko-slovenský“ zdůrazňovat rovnoprávnost obou národů.

¹ Autorem tohoto svolání byl R. Vetřška, který byl v této době posledním členem III. ilegálního ÚV KSČ. KSČ byla jedinou českou politickou stranou, která pracovala bez přerušení v hlubokém podzemí po celou dobu okupace. Měla své ilegální ústředí a rozsáhlou síť organizací v celé zemi. Od léta 1942 až do podzimu 1942

válce s faš. Německem, i my musíme plnit a splnit svou spojeneckou povinnost a učiniti vše pro urychlení a zajištění porážky hitler. Německa.

Nejdříve je třeba z dosavadního národ demoralisujícího pasivního vyčkávání přejít k aktivnímu boji a organisovat všechny síly lidu k útoku za vyhnání nacistických okupantů.² Je to morální ctí a povinností každého, kdo se cítí vlastencem a kdo je antifašistou, aby se účastnil boje. Jen zbabělci a političtí přemoudřelci mohou v této pro naše národy osudové době ještě volat po posečkání na poslední okamžik. Tento poslední okamžik nepřijde sám, nýbrž je nutno jej soustavně vytvářet, vytvářet jej bojem, všemožnými sabotážemi a destrukcemi, rozkládáním okupačního aparátu a fašistického pořádku a zanesením paniky do řad nepřítelů, aby nemohl zvládnout situaci a aby se mu vláda vymykala z rukou. K takovým destrukcím a sabotážím má každý Čech a Slovák na svém místě možnosti a každý z nás může na svém místě citelně zasahovat a rozkládat nacistický režim.

Předním předpokladem úspěchu našeho boje je vytvoření bojové jednoty, jednotné bojové fronty lidu, zřízení národně-revoluční jednoty. Druhým předpokladem úspěchu boje čsl. lidu je pak jen železná a důkladná organisovanost a železná bojová kázeň.

Je pak nutno všude, ve všech místech, obcích, městech, okresech, krajích urychleně zřizovat NÁRODNÍ VÝBORY a v závodech ZÁVODNÍ VÝBORY a úzce se semknout kolem nich a podrobit se jejich příkazům a plnit jejich příkazy!

V krátké době bude přeneseno bojiště na území Československa. Fronta již nebude ležet mimo nás. Československá vojska vstoupí opět na naše území a v osvobozených částech státu bude se seřazovat čsl. domácí armáda, která okamžitě zasáhne do bojů s okupanty. Nelze proto čekat, až k nám přijdou zahraniční čsl. jednotky a vojska Spojenců a pak teprve formovat domácí čsl. armádu, nýbrž naopak je nutno s tímto formováním bojových oddílů započít ve všech místech našeho území s největším urychlením!

V závodech musí ustát výroba válečného materiálu pro něm. okupanty!

Kováři! Ve vašich rukou leží největší síla a osudové rozhodnutí vývoje boje čsl. lidu za svobodu. Vykovali jste historii národa v boji s habsburskou tyraní a dnes jste povoláni k tomu,

řídil činnost komunistické strany III. ilegální ústřední výbor, který tvořili J. Molák, K. Axamit, St. Brunclík, J. Fajmanová, Josef Košťálek, V. Kúrka, A. Vidim aj.

Na jaře 1943 byl posílen skupinou R. Vetišky, která mu byla jako desant vyslána na pomoc moskevským vedením KSČ. Směrnice, které přinesl R. Vetiška z Moskvy (jejich obsahem byla rezoluce „O politické linii a příštích úkolech KSČ“ z 5. 1. 1943 — viz AÚD KSČ Praha, f. 20, inv. j. 88/a), byly projednány na celodenním zasedání ilegálního ústředního výboru 9. 7. 1943 v lesní chatě v údolí u Žebráku. Tam přijalo domácí vedení KSČ usnesení obsahující výzvu k zesílení aktivity národně osvobozenického hnutí a pokyny pro instruktory a vedoucí stranických skupin o organizování všenárodního partyzánského boje a ilegálních národních výborů (viz AÚD KSČ Praha, 1943/109). III. ilegální ÚV KSČ dokázal v r. 1943 vybudovat nejen široce rozvětvenou síť stranických organizací, ale byl i hlavním centrem rozvoje partyzánského hnutí a tzv. národně revolučních výborů, s jejichž pomocí pronikala KSČ do širokých vrstev obyvatelstva.

V létě 1943 vypátralo gestapo pomocí konfidenta sídlo ÚV KSČ v Berouně. Po smrti J. Moláka, který zahynul při přestřelce, se gestapu podařilo odhalit krajské organizace KSČ v Plzni, Pardubicích, Brně, Hradci Králové a do konce roku 1943 byli zatčeni všichni členové a spolupracovníci Molákova vedení s výjimkou R. Vetišky, kterému se podařilo unikat gestapu až do července 1944. R. Vetiška soustředil nové spolupracovníky a vedl práci ilegální KSČ až do svého zatčení. Komunistické hnutí se rozvíjelo při dodržování přísné decentralizace samostatnou prací komunistických organizací na velkých závodech a v místech po celé zemi. Velkou prací pro KSČ vykonala v této době organizace komunistické mládeže Předvoj. Provolání ÚV KSČ z ledna 1944 navazovalo bezprostředně na podrobné pokyny instruktorů a vedoucích krajů a okresů pro organizování partyzánských skupin, které vydalo ilegální ÚV KSČ 5. 11. 1943 [AÚD KSČ Praha, 1943/110].

² Tyto nálady byly v českých zemích zvláště silné v druhé polovině roku 1942, kdy zosířené terory nacistů způsobil ochablost odporu a zmalomyslnění. Marnost a zbytečnost odporu, nedráždit nepřítel a čekat na osvobození spojenci — to byly hlasy háčovců a londýnské buržoazní emigrace. Komunisté viděli naopak prvořadý úkol v rychlém překonávání této skleslosti v národě a proto po celý rok 1943 vyzývali k ozbrojenému boji a přesvědčovali český lid, že zvláště po zdrcujících porážkách německých fašistů u Stalingradu a Kurska jsou reálné možnosti urychlit vítězství nad fašismem.

abyste stáli v čele boje s fašistickou hydrou, rdousící náš lid, naše rodiny, naše bratry a sestry, naše ženy a mládež a děti a naši budoucnost!

Na našich železnicích musí ustát doprava vál. materiálu pro něm. okupanty! Železničáři! Byli jste výkvětem národního cítění a pýchou národa. Je nyní na vás, abyste dokázali, že ne nadarmo ve vás národ skládal své naděje a byl na vás hrdý. V zájmu existence a zítřka čsl. lidu napněte všechny své síly a vědomosti k tomu, aby byla podlomena doprava na našich drahách, tím znemožněn přísun k frontám a tím ukončeno utrpení našeho národa a vraždění našich bratří ve vojenském stejnokroji našich Spojenců fašistickými bandity!

Dělníci všech oborů, rolníci, živnostníci a obchodníci, úředníci a veřejní zaměstnanci, vládní vojáci, četníci a policisté, všichni čsl. muži a ženy a všechna čsl. mládeži!

Sabotujte! Rozleptávejte nacistický pořádek! Organisuňte po celé naší vlasti Národní výbory a lidovou revoluční armádu!

Podějme si všichni ruce! Bojujme všichni všemi zbraněmi proti okupantům! Sabotujme, stávkujme, bijme všude své zotročovatele! Organisuňte jednotný nástup národa k boji, ke generální stávce a ozbrojenému povstání!

Ozbrojujte se každý čím můžete a jak můžete! Bojujte každý jak dovedete! Buďme v našem boji ostrážiti a lstiví! Bojujme tak, aby utlačovatelský aparát nepřítel, aby gestapáčtí pocho-pové byli proti nám bezmocní!

Čechoslováci, uvědomme si, že jedině v boji a v bojové pohotovosti můžeme být připraveni na náš rozhodný okamžik a na náš úder, vedený plnou silou a v pravý čas! Mobilisuňte proto neprodleně všechny síly lidu k útoku! Všichni na svá bojová místa!

Rudé právo,³ leden 1944, čís. 1. AÚD KSČ Praha. 1944/44. — Též Za svobodu českého a slovenského národa, Praha 1956, str. 279—281.

[7]

1944, 1. únor. Moskva. — Článek V. Kopeckého o otázce poměru Čechů a Slováků, namířený proti nacionalistickému postoji představitelů čs. buržoazní emigrace.

Znovu o Češích a Slovácích

V zájmu posílení společné bojovné fronty Čechů a Slováků v zápase za svobodu vyslovili jsme v našem listě z 15. září 1943¹ v rámci zevrubného pojednání o poměru česko-slovenském

³ Ihned po rozpuštění KSČ v prosinci 1938 vytyčilo ilegální vedení komunistické strany jako jeden z hlavních úkolů při převádění stranické sítě do podzemí, aby bylo zajištěno vydávání ilegálního ústředního časopisu strany. Vydávání ilegálního Rudého práva bylo zahájeno nedlouho po okupaci a Rudé právo vycházelo po celých šest let až do osvobození v květnu 1945. Plnilo nejen funkci prostředníka mezi vedením strany a ilegální stranickou sítí, ale spojovalo také komunistickou stranu s širokými masami, usměrňovalo a organizovalo jejich boj proti nacistickým okupantům. Na jeho stránkách byla publikována usnesení ilegálních ústředních výborů, zásadní provolání a směrnice pro vedení národně osvobozeneckého boje i instrukce pro sabotáže a destrukční činnost. Na redakci Rudého práva se podíleli všichni vedoucí soudruzi ilegálního stranického vedení, zejména E. Urx, J. Fučík, J. Molák, R. Vetiška a další. Technický aparát řídili Fr. Štibr, J. Jankovský, C. Šumbera s rozsáhlou skupinou, příslušníci hnutí mládeže aj. Ústřední tiskárny strany byly postupně umístěny v Praze - Troji, Bubenči, Libni a na mnoha dalších místech, kde byly ukryty cyklostyly. V roce 1941 a 1942 využívala strana i spolupráce s tiskaři v některých legálních tiskárnách, např. v Melantrichu, Legiografii, České akciové tiskárně a dokonce i v Německé agrární tiskárně, kde se tiskl nacistický „Der Neue Tag“. Vydávání ilegálního Rudého práva stálo vždy v popředí zájmu všech ilegálních ústředních výborů. Po rozbití III. ilegálního ÚV KSČ bylo vydávání Rudého práva na několik měsíců přerušeno. Jeho vydávání bylo obnoveno po ustavení nového ilegálního vedení v lednu 1945. První svobodné číslo Rudého práva se připravovalo do tisku ve dnech nejprudších bojů za pražského povstání v tiskárně Lidového domu v Hyberské ulici.

¹ Jde o článek „Češi a Slováci“, v němž V. Kopecký zdůvodnil nutnost uznání svébytnosti slovenského národa a jeho rovnoprávnosti s národem českým. Článek byl otištěn v Československých listech 15. 9. 1943, čís. 3 — viz též Za svobodu českého a slovenského národa, str. 259—267.